

Informatienota voor: vergadering algemeen bestuur

Datum: 30 maart 2023

Onderwerp: Zelfredzaam & Risicobewust en start pilot R!SQ

Agendapunt: 13

Kenmerk: AB/2317

Portefeuillehouder: Annette Bronsvoot

Bijlage: 1) Informatienotitie Zelfredzaam & Risicobewust
2) Afrondingsnotitie programma Zelfredzaam & Risicobewust
3) Brief & Afsluiting samenwerkingspilot 'Risicobewust Harderwijk'

Kennis nemen van

1. De afronding van het programma Zelfredzaam en Risicobewust en de borging van de programma activiteiten in de lijnorganisatie VNOG;
2. De afsluiting van de samenwerkingspilot 'Risicobewust Harderwijk';
3. De stand van zaken rondom de regionale uitrol van het dashboard en de start van de pilot R!SQ.

Inleiding

Op 15 januari 2020 is de Toekomstvisie van de VNOG vastgesteld. Hierin is de strategische pijler 'Zelfredzaam en Risicobewust' opgenomen. Sindsdien komt meer focus te liggen op het informeren en stimuleren van inwoners met betrekking tot veilig leven. Om invulling te geven aan deze nieuwe organisatiekoers is in 2020 het programma 'Zelfredzaam en Risicobewust' ingericht. Deze informatienota schetst de hoofdlijnen van de ontwikkelingen binnen Zelfredzaam en Risicobewust. Een uitgebreide omschrijving is opgenomen in bijlage 1.

Kernboodschap

Afronding programma Zelfredzaam & Risicobewust

Deze afrondingsrapportage (bijlage 2) geeft een korte terugblik op de oorspronkelijk geformuleerde doelen en resultaten uit het programmaplan en in hoeverre deze zijn gerealiseerd. Daarnaast wordt aangegeven hoe het vervolg in VNOG eruit komt te zien. Met deze rapportage wordt voorzien in een eindverantwoording aan het bestuur. Het document beschrijft aandachtspunten waar de lijnorganisatie na de overdracht op verder bouwt.

Afsluiting samenwerkingspilot 'Risicobewust Harderwijk'

De pilot 'Risicobewust Harderwijk' is een samenwerking tussen de gemeente Harderwijk en VNOG (zowel de vakafdelingen Risico- en Crisisbeheersing, Brandweezorg, team communicatie en de brandweerpost Harderwijk). Het doel van de pilot was om een risicogerichte aanpak te ontwikkelen en aantoonbaar het risicobewustzijn en veiliger gedrag van inwoners te vergroten. Deze pilot is door de gemeente Harderwijk en VNOG op 24 juni 2022 in gezamenlijkheid afgerond en geëvalueerd. De brief en het bijbehorend rapport is opgenomen als bijlage 3.

Project R!SQ: stand van zaken

Het versterken van de informatiepositie is een belangrijk doel en verschillende ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. In de AB vergadering van juni 2021 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de doorontwikkeling van de regionale dashboards. Op basis van het prototype dashboard voor de brandweer, de gebruiksfunctie wonen, wordt een informatieplatform ontwikkeld. In 2023 start de pilotfase van R!SQ.

Communicatie

Gedrag en Veilige Leefomgeving

In 2023 krijgen de activiteiten vanuit het programma Zelfredzaam en Risicobewust hun vervolg in de lijnorganisatie VNOG onder de noemer 'Gedrag en Veilige Leefomgeving'. De openstaande zaken, zoals beschreven in de afrondingsnotitie, worden opgepakt. In 2023 vindt de nadere verkenning plaats naar een toekomstgerichte inrichting en brede positionering van het proces 'Gedrag en Veilige Leefomgeving' in de organisatie en maakt het MT een keuze uit de dan voorgestelde varianten.

R!SQ

R!SQ is een complex en dynamisch ontwikkelproject, met als doel om te komen tot een toekomstgericht informatieplatform. Met behulp van dit platform kan VNOG (in eerste instantie) risicogericht informeren, adviseren en oefenen op brandrisico's in woningen en woongebouwen. Uit alle afdelingen zijn functionarissen betrokken om het plan van aanpak voor deze pilotfase op te stellen en om R!SQ te laten slagen. Opbrengsten uit de pilot R!SQ worden met de portefeuillehouder Risico- en Crisisbeheersing gedeeld.

Financieel

Gedrag en Veilige Leefomgeving

Via de Kadernota 2024-2025 zijn reeds de financiële middelen structureel beschikbaar gesteld om uitvoering te blijven geven aan de activiteiten rondom 'Gedrag en Veilige Leefomgeving'. Tevens zijn via dezelfde kadernota de middelen beschikbaar gesteld om te voldoen aan de bestuurlijke wens om deze activiteiten door te zetten en verder te ontwikkelen. Om de activiteiten te borgen en verder te ontwikkelen is een procescoördinator per 2024 voorzien. Voor 2023 geldt dat de activiteiten worden uitgevoerd zoals in de begroting vastgesteld, alleen is de inbedding in de organisatie gewijzigd. Dat betekent dat voor de in deze informatienota geschetste ontwikkelingen geen extra financiële middelen nodig zijn.

R!SQ

De voorbereidingen op de pilot R!SQ zijn momenteel gestart. Wanneer de opbrengsten uit de pilot positief zijn wordt een plan opgesteld om R!SQ gefaseerd en doelgericht verder in te richten. Financiële dekking wordt voorzien vanuit de extra BDUR gelden.

Informatienotitie ontwikkelingen Zelfredzaam & Risicobewust

Inleiding

Op 15 januari 2020 is de Toekomstvisie van de VNOG vastgesteld. Hierin is de strategische pijler 'Zelfredzaam en Risicobewust' opgenomen. Sindsdien komt meer focus te liggen op het informeren en stimuleren van inwoners met betrekking tot veilig leven. Om invulling te geven aan deze nieuwe organisatiekoers is in 2020 het programma 'Zelfredzaam en Risicobewust' ingericht. Het programma richtte zich op het vergroten van risicobewustzijn en gedragsverandering van inwoners en zette in op een zelf- en samenredzame regio, waar mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. De uitwerking van het programmaplan is op cruciale onderdelen afgerond en de ontwikkelingen op het gebied van zelfredzaamheid en risicobewustzijn op een dusdanig niveau dat de activiteiten van het programma kunnen worden overgedragen aan de lijnorganisatie van VNOG. In deze nota wordt het bestuur geïnformeerd over de genomen stappen en de wijze waarop VNOG invulling blijft geven aan deze strategische pijler.

De programmaopdracht

Het vergroten van de impact op de zelfredzaamheid en risicobewustwording van de samenleving door het bieden van handelingsperspectieven en het in praktijk brengen van risicogericht werken.

Het programma sluit aan op drie opdrachten uit de Toekomstvisie:

- Opdracht 9: Burgers, instellingen en bedrijven informeren over risico's en de juiste handelingsperspectieven bieden om incidenten te voorkomen en te beperken.
- Opdracht 10: Burgers, instellingen en bedrijven stimuleren tot zelf- en samenredzaamheid en het nemen van eigen verantwoordelijkheid (gewenst gedrag) bij incidenten, rampen en crises en het voorkomen daarvan.

En houdt sterk verband met opdracht:

- Opdracht 32a: Daar waar de normen niet gehaald worden, wordt geïnvesteerd in risicobeheersingsmaatregelen.

Het programmaplan

Op 25 maart 2021 zijn de kaders en de planning van het programmaplan gepresenteerd aan het algemeen bestuur. Op 24 juni 2021 heeft het algemeen bestuur VNOG ingestemd met het programma Zelfredzaam en Risicobewust, kennisgenomen van de bijbehorende begroting en € 550.000 euro in te zetten voor het programma. Hiervan diende € 364.500 ter intensivering van het programma in 2022 en de regionale uitrol slimme sensoren en € 185.500 voor de regionale uitrol dashboard brandweer.

Afronding programma Zelfredzaam & Risicobewust

De afrondingsrapportage (bijlage 2) geeft een korte terugblik op de oorspronkelijke geformuleerde doelen en resultaten uit het programmaplan en in hoeverre deze zijn gerealiseerd. Daarnaast wordt aangegeven hoe het vervolg in VNOG eruit komt te zien. Met deze rapportage wordt voorzien in een eindverantwoording aan het bestuur. Het document beschrijft aandachtspunten waar de lijnorganisatie na de overdracht op verder gaat bouwen.

Op hoofdlijnen wordt geconcludeerd dat:

- a. de meeste (inhoudelijke) doelen vanuit het programma zijn bereikt, openstaande punten worden aan de lijnorganisatie overgedragen.
- b. de organisatiestructuur en de werkwijze van het programma sterk zijn neergezet, functioneren en (in 2023) vanuit de lijn voorgezet kunnen worden met lijnsturing vanuit de teamleider Omgevingsveiligheid in combinatie met de inzet van een procescoördinator;

c. in de Kadernota 2024-2027 zijn de structurele financiële middelen ten behoeve van de activiteiten geborgd.

Het programma Zelfredzaam en Risicobewust heeft alle randvoorwaarden neergezet waardoor de activiteiten overgedragen kunnen worden naar de lijn. Met ingang van 1 januari 2023 worden de activiteiten van het programma uitgevoerd door het team Omgevingsveiligheid, onderdeel van de afdeling Risico- en Crisisbeheersing. Een uitgebreide beschrijving staat in de afrondingsrapportage.

Afsluiting samenwerkingspilot 'Risicobewust Harderwijk'

Op 9 januari 2019 is het 'Prototype Dashboard Risicoprofiel Brandweer' door de Veiligheidsregio Noord- en Oost- Gelderland (VNOG) aan de raadscommissie Beleid Algemeen van de gemeente Harderwijk gepresenteerd. Dit was tevens het vertrekpunt voor de pilot 'Risicobewust Harderwijk'; een samenwerking tussen de gemeente Harderwijk, VNOG en de brandweerpost Harderwijk. Het doel van de pilot was om een risicogerichte aanpak te ontwikkelen en aantoonbaar het risicobewustzijn en veiliger gedrag van inwoners te vergroten. Deze pilot is door de gemeente Harderwijk en VNOG op 24 juni 2022 in gezamenlijkheid afgerond en geëvalueerd.

In de pilot is gebruikgemaakt van het prototype dashboard Risicoprofiel Brandweer. Met deze tool zijn brandveiligheidsrisico's van woongebouwen in beeld gebracht. Zo heeft VNOG ervaring opgedaan in het gebruik en kan, waar nodig, de functionaliteit worden verbeterd. Er is gebruikgemaakt van een risicogerichte aanpak. In de risicogerichte aanpak wordt gebruik gemaakt van de landelijke systematiek om de mate van brandveiligheid (in een gebouw) te bepalen, het zogenoemde kenmerkschema. Op basis van de vijf pijlers (1) mens kenmerken, (2) gebouwkenmerken, (3) brandkenmerken, (4) interventiekenmerken en (5) omgevingskenmerken zijn drie wijken in Harderwijk geselecteerd voor de pilot. In de pilot is een risicogerichte aanpak ontwikkeld op de samenhangende terreinen van voorlichten (met o.a. publiekscampagnes), adviseren (bijvoorbeeld vanuit controles) en oefenen. Door de intensieve samenwerking met de gemeente Harderwijk zijn goede resultaten geboekt. De pilot en samenwerking hebben waardevolle inzichten en informatie opgeleverd. Daar waar mogelijk hebben effectmetingen op het gebied van risicobewustzijn en gedrag plaatsgevonden.

De wijze waarop de pilot 'Risicobewust Harderwijk' is aangepakt was voor zowel VNOG als gemeente zeer arbeidsintensief. De opgedane ervaringen in Harderwijk zijn of worden bij succes regionaal ingezet. Zo hebben gedragsonderzoeken (over veiligheidsbeleving m.b.t brand en crises) in alle gemeenten plaatsgevonden en zijn 3 campagnes (vluchtsleutelhangers, vluchtplan en veilig stoken) inmiddels in alle 22 gemeenten uitgevoerd. Vanuit andere regio's is veel interesse in de risicogerichte aanpak van de VNOG, zowel in de ontwikkeling van RISQ en de onderbouwde campagnes.

Project RISQ: stand van zaken

Het versterken van de informatiepositie is een belangrijk doel en verschillende ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. In de AB vergadering van juni 2021 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de doorontwikkeling van de regionale dashboards. Meer concreet is de bedoeling dat op basis van het huidige prototype dashboard voor de gebruiksfunctie wonen, een informatieplatform wordt ontwikkeld. Hiermee wordt actuele informatie over het brandrisiconiveau in de buurt, wijk of woongebouw makkelijk benaderbaar voor verschillende interne doelgroepen. Met behulp van dit platform kan VNOG (in eerste instantie) risicogericht informeren, adviseren en oefenen op brandrisico's in woningen en woongebouwen.

Het project RISQ is een ontwikkeltraject waarin ontdekken en leren centraal staan. Een constatering is dat het inrichten van een informatieplatform een complex vraagstuk is. VNOG heeft daarom het jaar 2022 benut om de technische en functionele eisen verder in beeld te brengen, als ook gebruikersgroepen en de wensen en eisen per gebruikersgroep. Deze inventarisatie leerde dat het niet mogelijk is, dan wel te ambitieus/risicovol, om alle wensen in één keer te honoreren. Bijvoorbeeld het ontsluiten van een VNOG platform voor publiek en partners stelt specifieke technische maar ook privacy eisen die in zichzelf al dermate veel complexiteit met zich meebrengt.

Om die reden is in de eerste helft 2022 de keuze gemaakt de scope van het project (en daarmee van het platform) te vereenvoudigen en eerst te richten op drie doelgroepen, namelijk postcommandanten, coördinatoren vakbekwaamheid en adviseurs brandveiligheid. Met de inzichten die in 2022 zijn opgehaald start VNOG Q1 2023 de pilotfase van minimaal een half jaar. De pilot wordt gefaseerd uitgevoerd met tussenevaluaties. Hiermee wordt geborgd dat in de voortuitgang doelen, inspanningen, gebruik en middelen op elkaar aansluiten.

In de pilot wordt gewerkt met een al bestaand informatieplatform dat door een aantal andere veiligheidsregio's in het zuiden van het land is opgezet. Dit platform wordt deels aangepast naar de wensen van VNOG. Wensen, eisen en haalbaarheid worden gedurende het verloop van de pilot meer inzichtelijk. In de pilotfase wordt:

- getoetst in hoeverre de aangeboden oplossing geschikt is en voor welke doelen;
- onderzocht in hoeverre het platform in de toekomst schaalbaar is om breder (multi) ingezet te worden;
- geëvalueerd (tussentijds en na de pilot) in hoeverre wordt voldaan aan de vooraf te stellen eisen betreffende functionaliteit, informatietechniek en-architectuur, organisatie, beheer en governance.

RISQ is een complex en dynamisch ontwikkelproject. Uit alle afdelingen zijn functionarissen betrokken om te komen waar het project staat en om RISQ te laten slagen. Opbrengsten uit de pilot RISQ worden met de portefeuillehouder gedeeld.

Van focusgebieden naar onderzoek en regio brede risicogerichte aanpak

In de bespreking van het programmaplan Zelfredzaam en Risicobewust in het algemeen bestuur werd de uitvoering gekoppeld aan opdracht 32 uit de Toekomstvisie: 'Daar waar de normen niet gehaald worden (focusgebieden), wordt geïnvesteerd in risicobeheersingsmaatregelen.'

Risicobeheersingsmaatregelen in het kader van gedragsbeïnvloeding kunnen echter niet direct gerelateerd worden aan opkomsttijden. De mate waarin activiteiten, die met het oog op het bevorderen van de zelfredzaamheid en het vergroten van het risicobewustzijn worden uitgevoerd, bijdragen aan het verkleinen van de kans dat een incident zich voordoet of het beperken van het effect ervan is namelijk niet meetbaar.

Risicobeheersingsmaatregelen (als gevolg van risicobewustwording) zorgen impliciet wel voor veiliger gedrag doordat mensen zich bewust zijn van de risico's en daarnaar handelen. Ook worden middels de risicobewustwordingscampagnes handelingsperspectieven aangedragen waardoor incidenten voorkomen kunnen worden en/of het effect van een incident kan afnemen doordat personen weerbaarder zijn. Maar, in geval van een daadwerkelijke brand, zal de initiële hulpvraag hetzelfde zijn.

Het is altijd goed om te investeren in risicobeheersingsmaatregelen. Met de risicobewustwordingsactiviteiten helpt VNOG inwoners om zichzelf voor te bereiden op de mogelijke risico's. Deze activiteiten zijn een belangrijke schakel en bieden meerwaarde aan de veiligheid van

inwoners in de regio. Zo zijn alle in de Pilot Risicobewust Harderwijk ontwikkelde producten zodanig schaalbaar dat zij zijn uitgevoerd in alle 22 gemeenten.

De afgelopen periode hebben diverse activiteiten zich (mede) gericht op de focusgebieden.

- a. Voor alle 22 gemeenten is (zomer 2021) in beeld gebracht in welke wijken veiligheidswinst behaald kan worden door middel van de campagnes: vluchtsleutelhangers, veilig vluchten, veilig koken en veilig stoken.
- b. Succesvolle publiekscampagnes zijn regionaal opgeschaald over de 22 gemeenten (informatie hierover is gedeeld via de bestuurlijke voortgangsrapportages);
- c. Zo richt het interne project 'Routekaart risicogericht werken', waarmee VNOG het risicogericht werken optimaliseert, zich op de zes focusgebieden;
- d. De gebruikersgroepen voor de pilot RISQ (vertegenwoordiging diverse afdelingen) worden ingericht met vertegenwoordigers uit de 6 focusgebieden.

Een belangrijk doel van VNOG is om daar te acteren en te interveniëren waar de risico's zich bevinden. Daarbij is het ook belangrijk om aan te sluiten bij dat wat leeft in de maatschappij c.q. vragen van inwoners. VNOG krijgt, door de versterkte informatiepositie, steeds beter inzicht in de risico's en kan deze risico's steeds beter duiden. Hierdoor worden activiteiten daar uitgerold waar ze de meeste toegevoegde (veiligheids)waarde hebben. In de voortzetting van de activiteiten rondom risicobewustwording en gedrag blijft de nadruk op daar waar de risico's zich bevinden en beïnvloedbaar zijn. Onderzoek naar passende gedragsbeïnvloedingsmogelijkheden is een belangrijk speerpunt in de uitvoering.

Gedrag en Veilige Leefomgeving

In 2023 krijgen de activiteiten vanuit het programma Zelfredzaam en Risicobewust hun vervolg in de lijnorganisatie VNOG onder de noemer 'Gedrag en Veilige Leefomgeving'. De openstaande zaken, zoals beschreven in de afrondingsnotitie, worden opgepakt. In 2023 vindt de nadere verkenning plaats naar een toekomstgerichte inrichting en brede positionering van het proces 'Gedrag en Veilige Leefomgeving' in de organisatie en maakt het MT een keuze uit de dan voorgestelde varianten.

Afrondings- en overdrachtsdocument

Programma

Zelfredzaam & Risicobewust

Datum: 15 februari 2023

Versie: 1.0 definitief

Auteur: J. Korswagen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Programma naar de lijnorganisatie	4
1.3 Doel van dit document	5
1.4 Afsluiting van het programma	5
2 Terugblik op resultaten en activiteiten	6
2.1 Status van de oorspronkelijke resultaten	6
2.2 Status van het oorspronkelijke activiteitenplan	6
2.3 Doelen-inspanningen-netwerk 2023 e.v.	7
2.4 Reflectie op de oorspronkelijke programmaopdracht	9
3 Vervolg: programma naar de lijnorganisatie	11
3.1 Borging in de lijn vanaf 01 januari 2023	11
3.2 Structuur, taken en rollen (situatie per 01 januari 2023)	11
3.3 Taakverdeling.....	12
3.4 Middelen.....	14
Bijlage 1: Overzicht van activiteiten	16
Bijlage 2: Gedragsinstrument VNOG	18

Voorwoord

De afgelopen twee jaar is van scratch af aan het Programma Zelfredzaam & Risicobewust opgebouwd. Het risicobewustzijn en specifiek het bevorderen van veiliger gedrag van mensen is een belangrijke rode draad geweest voor het programma. Daarmee is een, ook een voor de VNOG, nieuwe expertise van 'gedragswetenschappen' geïntroduceerd. Met het invullen van de vacature 'adviseur risico & gedrag' zijn we in de gelegenheid gesteld nieuwe en ontbrekende knowhow in de organisatie te halen. De kennis is vervolgens uitgebouwd tot een steady samenwerking met collega's uit verschillende teams. Een samenwerking tussen voornamelijk young professionals met kennis over verschillende vakgebieden, waarbij de gemene deler de interesse in het menselijk gedrag is. Daarbij kregen we gedurende het programma dikwijls ondersteuning van enthousiaste studenten.

Ondanks de opstart van het programma en het inwerken van nieuwe collega's midden in COVID-tijd is er door samen (hard) te werken gelukt om in korte tijd concepten neer te leggen, die landelijk toepasbaar zijn en ook al worden overgenomen. Denk aan innovatieve projecten als; de Brandbarometer (een samenwerking met een verzekeraar); het project Leefsamen met slimme sensoren voor ouderen door samen te werken met gemeenten en een veelheid aan publieke- en private partners en de campagne Ik-laad-Accuraat in samenwerking met de BOVAG, RAI en branches. Ook zijn diverse succesvolle pilots regionaal opgeschaald, zoals bijna 100.000 vluchtsleutelhangers in alle gemeenten! Doorgaans is het meten van preventie en gedrag lastig, maar door de opzet van dit programma is dit veel inzichtelijker geworden.

Graag wil ik de programmameteamleden bedanken voor hun enorme inzet om dit programma tot een succes te maken. Het programma krijgt een follow-up in de lijnorganisatie onder de verantwoordelijkheid van Rien Eshuis, teamleider Omgevingsveiligheid. Een 'warme' overdracht aan hem heeft reeds plaatsgevonden.

Dank aan het bestuur en in het bijzonder aan Annette Bronsvort, portefeuillehouder Risico- en Crisisbeheersing, voor het gegeven vertrouwen en de waardevolle feedbackrondes in de commissie multidisciplinaire veiligheid en zorg. Carla Kats, afdelingshoofd Risico- en Crisisbeheersing en opdrachtgever namens het MT VNOG, wil ik graag bedanken voor de geboden ruimte waarbinnen het programma kon groeien. Het onderwerp heeft zo snel positie gekregen en er zijn mooie ambities uitgesproken om hier de aankomende jaren op te blijven focussen.

Apeldoorn, februari 2023,
Jimmy Korswagen, programmamanager Risicobewustzijn en Zelfredzaam

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In de Toekomstvisie VNOG d.d. 15 januari 2020 is 'Zelfredzaam & Risicobewust' omschreven als organisatiepijler van de VNOG. De VNOG heeft met het programma 'Zelfredzaam & Risicobewust' invulling gegeven aan deze organisatiepijler. Het algemeen bestuur heeft op 24 juni 2021 het programmaplan hiertoe vastgesteld. Het programma richt zich op het vergroten van risicobewustzijn en gedragsverandering van inwoners en zet in op een (zelf)redzame regio, waar mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. In dit afrondingsdocument blikken we terug op het door het bestuur geaccordeerde programmaplan.

1.2 Programma naar de lijnorganisatie

Het programma kende oorspronkelijk een doorlooptijd tot 2025. Echter, het organisatorisch fundament en de randvoorwaarden (o.a. mensen en middelen) die nodig zijn om het programma naar de lijn te organiseren zijn sneller gerealiseerd dan verwacht. Binnen de VNOG zijn afspraken gemaakt over de structurele financiële- en formatieve basis is gevonden door medewerking van verschillende teams in de afdeling Risico- en Crisisbeheersing. Binnen de kadernota is voorzien in een coördinator die voort kan bouwen op het fundament. Daarnaast is er adequaat gereageerd op het inpassen van programma-activiteiten in een situatie met COVID-maatregelen, waardoor deze in zijn volledigheid konden worden gerealiseerd.

De bestuurlijk wens en de behoefte bij gemeenten is om de vernieuwende en succesvolle aanpak ook in de toekomst uit te blijven voeren. Door zowel het bestuur als het management van de VNOG wordt potentie gezien om deze activiteiten te verbreden naar andere maatschappelijke thema's, bijvoorbeeld die uit het regionaal risicoprofiel. Daarom heeft medio 2022 de bestuurlijk portefeuillehouder Risico- en Crisisbeheersing (RCB) kenbaar gemaakt de activiteiten die vanuit het programma Zelfredzaam & Risicobewust gerealiseerd worden graag te willen borgen in de lijnorganisatie.

In de afgelopen twee jaren is gebleken dat de programmasturing als voordeel had dat met hoge snelheid nieuwe concepten gerealiseerd konden worden, zoals de regionale publiekscampagnes en de gedragswetenschappelijke onderbouwing daarbij. Voor de ontwikkeling van campagnes en andere interventies is het Gedragsinstrument VNOG ontwikkeld, dat vanaf dit jaar in de regio wordt ingezet en met andere geïnteresseerde regio's en partners kan worden gedeeld (zie bijlage 2).

Door het programma binnen de lijnorganisatie te consolideren, kan er een structurele verbinding met reguliere processen en -stuuringsmechanismen worden gemaakt. Om deze verbinding steviger te maken, en ook een basis te creëren voor een duurzame uitvoering van de activiteiten die onder dit proces vallen, heeft het afdelingshoofd RCB medio 2022 opdracht gegeven het programma vervroegd naar de lijnorganisatie te brengen.

1.3 Doel van dit document

Deze afrondingsrapportage geeft een korte terugblik op de oorspronkelijke geformuleerde doelen en resultaten uit het programmaplan en in hoeverre deze zijn gerealiseerd. Daarnaast wordt aangegeven hoe het vervolg in de VNOG eruit komt te zien. Met deze rapportage wordt voorzien in een eindverantwoording aan het bestuur. Het document beschrijft aandachtspunten waar de lijnorganisatie na de overdracht op kan verder bouwen.

1.4 Afsluiting van het programma

Het programma wordt afgerond door middel van deze rapportage. Met alle intern betrokkenen is gesproken over de afronding van het programma en de overdracht naar de lijnorganisatie en er is hierover intern organisatiebreed gecommuniceerd. De programmatische aanpak en samenwerking in het programmateam is door de programmateamleden geëvalueerd via een vragenlijst. In januari 2023 is een startbijeenkomst gepland met alle betrokken medewerkers en leidinggevenden om de overgang van programma naar de lijnorganisatie te markeren.

2 Terugblik op resultaten en activiteiten

Dit hoofdstuk behandelt de onderwerpen die verdere doorontwikkeling vragen, bijvoorbeeld omdat ze nog niet gereed zijn, en wie erbij betrokken moet zijn. Daarnaast worden aanbevelingen gegeven voor het vasthouden en versterken van gerealiseerde resultaten en doelen van het programma.

2.1 Status van de oorspronkelijke resultaten

In onderstaande tabel staan de resultaten opgenomen die initieel in het programmaplan zijn vastgesteld.

Resultaten	Status/opmerkingen
Risicoanalyse (basisrapportage) per gemeenten	Alle 22 gemeenten hebben een rapportage gekregen over de lokale situatie o.b.v. dashboard brandweer t.b.v. (planning en verspreiding) regionale brandveiligheidscampagnes op het gebied van kennis, houding en gedrag.
Het programma draagt bij aan het project 'uitrol regionaal dashboard brandweer'	Als 'afnemer' van data heeft het programma bijgedragen door een goede vraagarticulatie te formuleren, zowel voor brandweer als multi-onderwerpen. De data uit de dashboards is een belangrijk vertrekpunt voor o.a. campagnes. Het programma heeft een...
Het programma draagt bij aan de uitwerking van het RRP en RBP	Met het programma is invulling gegeven aan de beleidsuitvoering en de doelen uit de toekomstvisie VNOG als het beleidsplan.
Regionaal risicobewustzijn- en gedragsonderzoeken	Er zijn 3 regionale onderzoeken geweest. Eén gericht op brandveiligheid en 2 gericht op multi-risico's, met inzet van het GGD-inwonerspanel. In 2022 zijn de inzichten uit het eerste multi-onderzoek verder uitgediept met een verdiepend vervolgonderzoek op multi-onderwerpen.
Regionale campagnestrategie	4 brandveiligheidscampagnes zijn gepilot, op effect gemeten en regionaal uitgerold.
Eindevaluatie	Het programma wordt geborgd in de lijnorganisatie en evaluatiepunten worden door de lijnorganisatie opgepakt. Eind 2023 wordt de nieuwe structuur met betrokkenen geëvalueerd. De inhoudelijke campagnes / projecten zijn om verschillende momenten geëvalueerd, zoals binnen de Pilot Risicobewust Harderwijk.
Periodieke voortgangsrapportages	Het MT VNOG, de cie MV&Z, het DB en AB VNOG zijn voorzien in meerdere voortgangsrapportages. De portefeuillehouder is frequent op de hoogte gebracht van ontwikkelingen m.b.t. het programma. Daarnaast vond ook rapportage binnen reguliere P&C-cycli plaats.

2.2 Status van het oorspronkelijke activiteitenplan

Een overzicht van de stand van zaken per activiteit is opgenomen in bijlage 1. Het algemeen bestuur VNOG is in december 2021 en juni 2022 geïnformeerd middels voortgangsrapportages en factsheets met resultaten uit diverse regionale onderzoeken over risicobeleving van inwoners op het gebied van brandveiligheid en crises. Een groot deel van de activiteiten is conform planning gerealiseerd. De teamleider Omgevingsveiligheid zal de voortgang van de openstaande activiteiten monitoren en hierover rapporteren.

Aandachtspunten:

- *Bestickering voertuigen.* Voor dit project is gelabeld geld beschikbaar gesteld door het AB. Het project heeft ruim 1,5 jaar vertraging opgelopen. Het projectvoorstel moet naar het TLO Brandweezorg en MT worden doorgeleid. Team communicatie is trekker van dit project.
- *Project Leefsamen.* Dit project loopt nog in geheel 2023 door. Door middel van cofinanciering is dit project financieel gedekt. Het project zal rechtstreeks onder opdrachtgeverschap van het afdelingshoofd RCB worden uitgevoerd door een projectleider.

- *Interne samenwerking.* Het programma wordt (tijdelijk) in de organisatielijnen ondergebracht onder regie van het team Omgevingsveiligheid (afd. RCB). In 2023 vindt een analyse plaats waarvan de definitieve plaatsing van het programma het resultaat moet zijn. Het is het belangrijk continue aandacht te besteden aan informatiedeling en samenwerking met interne actoren, zoals de GHOR, team communicatie, brandweezorg, programma's en ondersteuning. Er zijn mogelijkheden om samen te werken op het gebied van risicocommunicatie en vervolgens met crisiscommunicatie.

2.3 Doelen-inspanningen-netwerk 2023 e.v.

Ten behoeve van de overdracht van het programma naar de lijnorganisatie zijn er (deels nieuwe) doelen geformuleerd. De doelen komen voort uit de door het programma ingezette koers. De DIN is opgesteld met de betrokkenen die vanaf 1 januari 2023 met het vervolg aan de slag gaan. De aanpak is vastgelegd in het activiteitenplan 2023, hierin is onder andere aandacht besteed aan de kanteling van *brandveilig leven* naar *veilig leven*, waarbij meer multi-thema's worden opgepakt. Denk aan een campagne over hittestress, waarin de GHOR de lead heeft.

De ambitie en strategische doelen voor vervolg op het programma zijn als volgt. Het MT VNOG heeft aangegeven binnen de veiligheidsregio's koploper te willen zijn als het gaat om gedragsbeïnvloeding in het kader van Veiligheid (incidenten en crises) in de regio. Dit is in hoofdstuk 3 van de kadernota vastgelegd, geparafraseerd:

“VNOG stimuleert burgers, instellingen en bedrijven tot zelf- en samenredzaamheid en het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij incidenten, rampen en crises en het voorkomen daarvan. VNOG informeert inwoners en bezoekers over risico's en biedt handelingsperspectieven ter preventie én bij incidenten. De omgeving van risico- en crisisbeheersing verandert in snel tempo. Er is sprake van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die de aandacht voor (brand)veiligheid zeer noodzakelijk maken. VNOG ambieert een positie als koploper en expert in de opgave Zelfredzaam en Risicobewust, onder andere door allianties te sluiten met het bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Binnen VNOG is de afdeling Risico- & Crisisbeheersing primair met deze opgave bezig. Via het programma Zelfredzaam en Risicobewust is de zelfredzaamheid en het zelforganiserend vermogen van de inwoners in de regio vergroot; het programma kent positieve resultaten en moet een structureel vervolg gaan krijgen, met de daarbij behorende financiële dekking.”

Strategische doelen

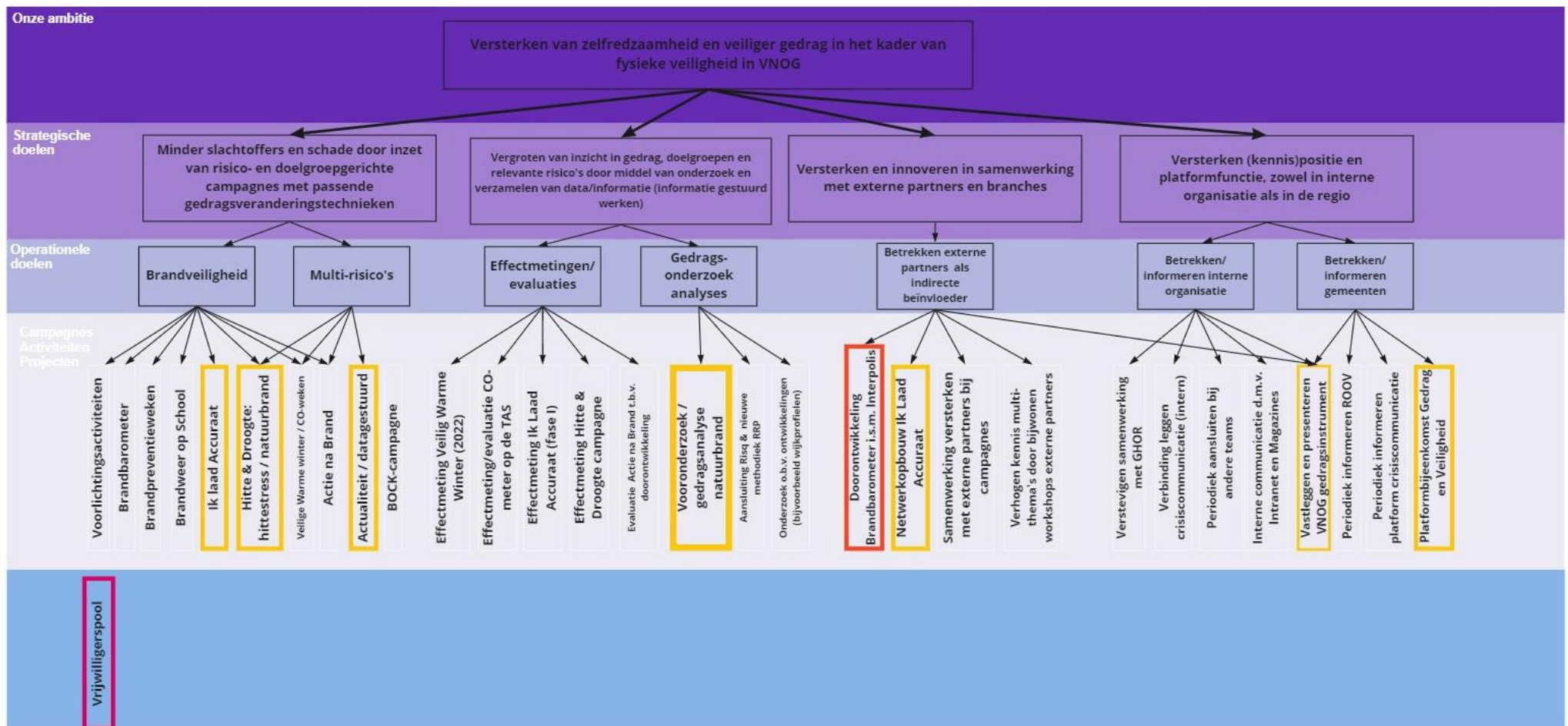
- Minder branden, slachtoffers en schade door inzet van risico- en doelgroepgerichte campagnes en passende gedragsveranderingstechnieken.
- Vergroten van inzicht in gedrag, doelgroepen en relevante risico's door middel van onderzoek en verzamelen van data/informatie (informatiegestuurd werken).
- Versterken en innoveren in samenwerking met externe partners & branches
- Sterkere (kennis)positie en platformfunctie, zowel in interne als in de regio

Aandachtspunten:

- De teamleider Omgevingsveiligheid zal de balans tussen ambitie en beschikbare capaciteit bewaken. Het is goed voorstelbaar dat extra capaciteit nodig is. De Kadernota 2024-2027 voorziet in 1.0 fte hierin.
- Voor 2023 is een plan opgesteld waarbij de activiteiten van het programma en de (voormalige) brandveilig leven activiteiten zijn geïntegreerd.

Schema: Doelen-Insparningen-Netwerk (DIN) 2023 e.v.

Rood omlijnd: aandachtspunten
Geel-omlijnd: prioriteitsprojecten

2.4 Reflectie op de oorspronkelijke programmaopdracht

De oorspronkelijke programmaopdracht is als volgt:

“Het vergroten van de impact op de zelfredzaamheid en risicobewustwording van de samenleving door het bieden van handelingsperspectieven en het in praktijk brengen van risicogericht werken”

Het programma volgende de 3 onderstaande implementatielijnen om de opdracht te verwezenlijken. Onder elk punt staat een opsomming van reflecties/observaties.

a.) Het creëren van gezamenlijke verantwoordelijkheid en samenwerking (VNOG intern)

- In de praktijk blijkt het lastig om alle teamleiders/verantwoordelijken bij elkaar te krijgen. Het vraagt daarom aandacht om individuele gesprekken met afdelingshoofden, teamleiders en teams te continueren.
- Binnen de pilot Risicobewust Harderwijk is intensiever tussen afdeling brandweezorg, vakbekwaamheid, communicatie en risicobeheersing samengewerkt op het gebied van voorlichten, oefenen en adviseren. Integrale opschaling van de pilot vraagt van zowel VNOG als gemeenten extra (tijds)investeringen.
- M.u.v. de opgerichte vrijwilligerspool is de rol van de brandweerposten nog onderbelicht geweest. De lokale brandweerposten kunnen wellicht een belangrijke rol vervullen in de (lokale) samenleving. Wellicht is hier nog meer uit te halen. Dit vraagt wel draagvlak en initiatie vanuit de afdeling brandweezorg. Onlangs is hier door de voorzitter van brandweer Nederland ook geopperd.
- Het programma heeft samenwerking gevonden met het programma Veilige Energietransitie op het gebied energiedragers in/rond het huis. Er heeft ook een goede afstemming plaatsgevonden met het programma Informatievoorziening, waarbij ondersteuning is geleverd o.a. bij de ontwikkeling van de Brandbarometer.

b.) Regionale campagnestrategie uitvoeren

- Door activiteiten achteraf te meten is er beter inzicht gekregen in gedragsdeterminanten en effectiviteit van interventies. Dit is in het voordeel van de regio, maar ook ten bate van landelijke opschaling van de concepten.
- Het offline en online bereik en positieve zichtbaarheid van het onderwerp veiligheid is vergroot. Gemeenten hebben hier actief in bijgedragen.
- Door het regionaal uitvoeren van campagnes kunnen deze voordelig worden ingekocht. Soms konden ook (ontwikkel)kosten worden gedeeld door samen te werken met andere regio's en/of organisaties.
- In het kader van *social return* is met succes en tevredenheid van beide partijen samengewerkt met de werkplaats van 's Heerenloo Apeldoorn.

c.) Stimuleren integrale benadering en samenwerking VNOG en gemeenten

- Het informeren/betrekken van de communicatiecollega's via het platform crisiscommunicatie is een goede manier. Veel gemeenten nemen toolkits over. Gemeenten hebben een beter informatiepositie gekregen over risico's in hun gemeenten en er is meer inzicht en regie op planning op campagnes.

- Burgemeesters hebben campagne gevoerd voor de rookmelderverplichting.
- Binnen het project Leefsamen wordt op verschillende gemeentelijke domeinen (veiligheid, wonen, zorg en welzijn) samengewerkt.

Er kan worden gesteld dat in korte tijd meerdere interventies en campagnes, vanuit een risicogerichte benadering en met een gedragswetenschappelijke onderbouwing zijn geïnitieerd en uitgevoerd. Uit de metingen en onderzoeken blijkt dat de interventies en campagnes een positief effect hebben op het gedrag en risicobewustwording van inwoners. Bijna alle campagnes zijn ook al regionaal geïmplementeerd. Het is goed om te zien dat er aandacht is voor samenwerking met branches en andere organisaties en dat regionale innovaties leiden tot landelijke opvolging. De basis en inzichten voor de samenwerking binnen de VNOG als samenwerking tussen VNOG en gemeenten is gelegd, maar vraagt verdere aandacht, investering en doorontwikkeling.

3 Vervolg: programma naar de lijnorganisatie

In dit hoofdstuk staan de afspraken over de borging van het programma in de lijnorganisatie en wie welke rol/taken in de nieuwe situatie heeft. Tot slot worden de ingezette en beschikbare middelen weergegeven.

3.1 Borging in de lijn vanaf 01 januari 2023

In 2023 wordt de structuur en werkwijze van het programma grotendeels intact gelaten. Wijzigingen zijn de lijnsturing vanuit de teamleider Omgevingsveiligheid, de inzet van een procescoördinator om de taken van de programmamanager over te nemen en de integratie van de huidige brandveilig leven activiteiten in een gezamenlijk activiteitenplan. In de volgende paragraaf is een beschrijving van de (tijdelijke) inrichting opgenomen.

We kiezen voor een ‘warme’ overdracht van het programma naar de lijnorganisatie. Dit houdt in dat het programma formeel nog doorloopt tot 1 maart 2023. In deze twee maanden zorgt de programmamanager voor de overdracht van zijn taken aan de teamleider Omgevingsveiligheid en de procescoördinator en zorgt hij voor een afronding van het programma, waaronder deze rapportage.

In 2023 vindt de nadere verkenning plaats naar een toekomstgerichte inrichting en brede positionering van het proces ‘Zelfredzaam & Risicobewust’ in de organisatie en maakt het MT een keuze uit de dan voorgestelde varianten. Het proces krijgt in de tijdelijke organisatie ook een andere nader te bepalen benaming.

3.2 Structuur, taken en rollen (situatie per 01 januari 2023)

Na gesprekken in najaar 2022 tussen het afdelingshoofd RCB (opdrachtgever), de programmamanager en alle betrokken teamleiders is geconstateerd dat een verkenning naar de beste positionering van dit proces nog de nodige afstemming en tijd vraagt en dat daarom een tijdelijke inrichting voor de duur van een jaar wenselijk is. Het is, gelet op de huidige formatieverdeling, logisch dat dit proces tijdelijk ondergebracht wordt bij het team Omgevingsveiligheid van de afdeling RCB.

Door het (tijdelijk) onderbrengen van het proces bij team Omgevingsveiligheid is het mogelijk de bestaande werkwijze grotendeels voort te zetten en daarmee de continuïteit zoveel mogelijk te waarborgen. Een adviseur is gevraagd tijdelijk de procescoördinatorrol in te vullen. De bijdrage die door medewerkers vanuit team Communicatie en team Crisisbeheersing geleverd wordt, zal onveranderd blijven in 2023. In de kadernota 2024-2027 is voorzien in een procescoördinator.

Opdrachtgevers & opdrachtnemer

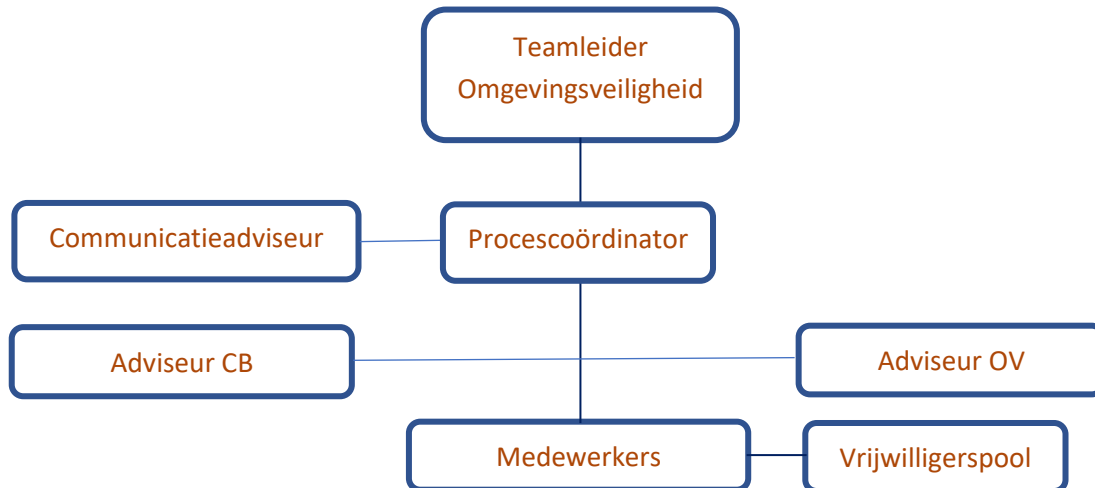
Bestuurlijk opdrachtgever: Annette Bronsvort, portefeuillehouder RCB

Bestuurlijk aanspreekpunt project Leefsamen: Marianne Besselink, pfh. demografie

Opdrachtgever: Carla Kats, afdelingshoofd RCB

Opdrachtnemer: Rien Eshuis, teamleider omgevingsveiligheid

In een organogram weergegeven ziet de tijdelijke structuur er als volgt uit:

Schema: organogram (tijdelijke) structuur 2023

3.3 Taakverdeling

Op hoofdlijnen is dit de taakverdeling voor 2023. Taken worden uitgevoerd vanuit de bestaande functies. In het MT-voorstel voor de toekomstige inrichting zullen de functieprofielen nader geanalyseerd worden en zal blijken of hier aanpassingen in nodig zijn.

Teamleider

- Strategie en beleid (besluitvorming)
- HRM-zaken
- Budgethouder
- Rapporteren/adviseren van het afdelingshoofd/ bestuurlijk pfh.
- Afstemmen in afdelingsoverleg RCB en MT en overige lijnorganisatie (o.a. districtscommandanten).

Procescoördinator

- Strategie en beleid (voorstellen o.b.v. input van alle direct betrokkenen)
- Opstellen jaarlijks activiteitenplan (incl. financiële paragraaf)
- Coördinatie uitvoering activiteitenplan (regie op proces en taakuitvoering)
- Coördinatie proces vrijwilligerspool (bemensing, vergoedingen)
- Gedelegeerd budgethouder (tot max. bedrag vergoeding materialen en declaraties vrijwilligers)
- Participeren in (landelijke) netwerken en onderhouden contacten partners en interregionale contacten
- Rapporteren en adviseren aan de teamleider Omgevingsveiligheid over voortgang en knelpunten
- Afstemmen met beleid, financiën, inkoop etc.
- Inhoudelijke afstemming met o.a. de communicatieadviseur.

Communicatieadviseur

- Coördinator adviseren over communicatiestrategie voor alle (clusters van) activiteiten
- Adviseren op opzet en inhoud van de campagnes
- Organiseren van de uitvoering van de campagnes, zoals het schrijven van content en begeleidende informatie en het organiseren van pers- en promotiemomenten.
- Onderhouden contacten met gemeentelijke communicatieadviseurs over uitingen/campagnes

Adviseur

- Onderzoek (laten) verrichten, analyseren ontwikkelingen en vertalen naar kansen voor VR
- Ontwerp, realisatie en meten van nieuwe concepten/campagnes voor multi (incl. brandweer)
- Coördinatie uitvoering onderdelen activiteitenplan (evt. projectmatig)
- Netwerken/betrekken externe partners in activiteiten/projecten
- Organiseren interne afstemming en draagvlak teams/afdelingen

Medewerker

- Uitvoeren onderdelen activiteitenplan onder regie van coördinator
- Liaison in gebiedsteams (aanspreekpunt voor afstemmen kansen / behoeften / samenwerking m.b.t. voorlichtingsactiviteiten)
- Aanspreekpunt voor organisaties / instellingen / inwoners in ons werkgebied
- Aanspreekpunt voor de voorzitters van de vrijwilligerspool.
- Vrijwilligers faciliteren, begeleiden en ondersteunen bij voorbereiding en uitvoering activiteiten
- Plannen/ organiseren uitvoering van publieksactiviteiten
- Overzichten maken van aantallen voorlichtingen, activiteiten, acties na brand
- Rapporteren aan de coördinator over voortgang en knelpunten

Vrijwilliger

- Verzorgen van voorlichtingsactiviteiten

Werkafspraken

- Wekelijks digitaal werkoverleg (weekplanning doorspreken) olv coördinator
- Maandelijks fysiek overleg (voortgang, knelpunten bespreken) TL aanwezig
- Elk kwartaal voortgangsoverleg met betrokken teamleiders

Aandachtspunt:

- Verken de varianten voor een toekomstgerichte inrichting en brede positionering van het proces Zelfredzaam & Risicobewust in de lijnorganisatie. Maak vanuit deze verkenning een keuze voor een van de varianten en leg dit ter besluitvorming voor aan het MT.

3.4 Middelen

In de Toekomstvisie VNOG 2020 is de strategische pijler Zelfredzaam en Risicobewust opgenomen. Om invulling te geven aan deze nieuwe organisatiekoers is het programma Zelfredzaam en Risicobewust ingericht. Dit programma richt zich op het vergroten van risicobewustzijn en gedragsverandering van inwoners en zet in op een zelf- en samenredzame regio, waar mensen veilig kunnen wonen, werken en recreëren. In de vergadering van 24 juni 2021 heeft het AB ingestemd met het programmaplan en de bijbehorende programmabegroting voor de jaren 2021 en 2022. De besluitvorming voor middelen vanaf 2023 en verder is vervolgens gekoppeld aan de verantwoording middels programmarapportages. In december 2021 en juni 2022 heeft het AB kennisgenomen van deze programmarapportages.

De rapportages zijn positief; voorgesteld wordt het programma voort te zetten. Op basis van het ontwikkelde (prototype) dashboard worden risicogerichte regionale bewustwordingscampagnes en -projecten uitgevoerd. Met de verdere ontwikkeling van het dashboard kunnen campagnes en projecten steeds specifiekere worden ingericht. De benodigde dekking voor de jaren 2023, 2024 en 2025 is gebaseerd op de op 24 juni 2021 vastgestelde begroting voor het programma Zelfredzaam en Risicobewust en bedraagt respectievelijk € 145.582 voor 2023, € 210.000 voor 2024 en € 233.000 voor 2025. Binnen de reguliere VNOG-begroting is per 2023 e.v. structureel dekking hiervoor gevonden.

Diverse bestuurders hebben afgelopen tijd laten weten waardering te hebben voor de activiteiten van het programma 'Zelfredzaam & Risicobewust' en deze te willen doorzetten en verder ontwikkelen. Uit de resultaten van het programma blijkt dat het aansluit bij de vragen uit de maatschappij. De initiatieven leveren meetbaar veiligheidswinst op. VNOG is met partners de samenwerking verder aangegaan (bijv. Brandbarometer, Iklaadaccuraat.nl), samenwerking met scholen en Leefsamen (slimme sensoren). Het opzetten van en deelnemen aan dit soort innovatieve samenwerkingen is intensief.

De pilot in Harderwijk heeft geleerd dat de opschaling over de 22 gemeenten veel afstemming vraagt met zowel de gemeenten, als met de eigen organisatie in brede zin. De maatschappelijke context is na de start van het programma sterk veranderd. Om de programma activiteiten te borgen en verder te ontwikkelen is één aanvullende fte (schaal 11) als procescoördinator Zelfredzaam & Risicobewust voorzien binnen de Kadernota 2024-2027. Door deze extra capaciteit is VNOG in staat om kennis breder in te zetten dan nu het geval is. De benodigde structurele verhoging betreft in totaal € 100.000.

VNOG heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in kennis op het gebied van gedragswetenschap in relatie tot veiligheid. Deze kennis en capaciteit is succesvol ingezet in het programma. Er moet nu een doorontwikkeling komen van een brandweer/Brandveilig Leven-insteek naar een gedragswetenschappelijke benadering vanuit een multidisciplinair blikveld. Ook is het de ambitie om een platformfunctie te vervullen op het gebied van gedrag & veiligheid. Het toepassen van gedragswetenschappelijke kennis kan nu op de gewenste schaal plaatsvinden, omdat voldoende capaciteit hiervoor beschikbaar komt (procescoördinator).

	2021	2022	2023	2024	2025 e.v
Begroot totaal	€ 171.893	€ 371.593	€ 284.500	€ 348.500	€ 371.500
- Expl. Risicobewustwording	€ 113.500	€ 113.500	€ 113.500	€ 113.500	€ 113.500
- Expl. Crisisbeheersing	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
- Expl. Natuurbrand	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
- Kadernota 2024-2027			€ 146.000	€ 210.000	€ 233.000
Onttrekking reserve Zelfredzaam en Risicobewust	€ 33.393	€ 233.093			
Werkelijke uitgaven (+ onttrekking)*	€ 166.480	€ 355.409	-	-	-

* Het gaat hier om uitgaven vanuit het Programma Risicobewust & Zelfredzaam inclusief uitgaven uit de reguliere exploitatiebudgetten.

Stand van zaken incidentele financiering

In het AB van juni 2021 is vanuit het positief jaarresultaat 2020 een bedrag van 550.000 euro beschikbaar gesteld, waarvan 364.500 bestemd voor het programma Zelfredzaam & Risicobewust en andere 185.500 voor doorwikkeling prototype dashboard brandweer (RISQ).

Begroot	Gerealiseerd
250.000 euro t.b.v. slimme sensoren project. Dit bedrag is onderdeel van een cofinanciering met verschillende partijen met een totale projectbegroting van 686.000 euro.	166.320 euro besteed in 2022. 83.525 euro wordt in 2023 gerealiseerd. 25.000 euro wordt in 2023 geëffectueerd middels de toegezegde bijdrage voor dit project via RCOAK Ouderenfonds en Rabobank.
46.000 euro t.b.v. Bestickering voertuigen	46.000 wordt in 2023 gerealiseerd
68.500 euro aan Regionaal Campagneplan	93.655 euro besteed in 2021 en 2022 aan; regionale campagnes; inhuur ondersteuning op het gebied van communicatie; daarnaast is op verzoek bestuur ook een regionale campagne gedraaid over veilig stoken gelet de energiecrisis
364.500 euro totaal	364.500 euro totaal

Aandachtspunt:

- De budgetverantwoordelijkheid (van het voormalig programma) is per 19 januari 2023 overgedragen aan de teamleider Omgevingsveiligheid.

Bijlage 1: Overzicht van activiteiten

Opbouwfase Q4 2020 t/m 2021	
Ontwikkelen beïnvloedingsstrategie brandveiligheid	Toolkit brandveiligheid eind 2020 opgeleverd in samenwerking met Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost en gedragsbureau Duwtje.
Bijdragen ontwikkeling prototype dashboard brand	Vanuit het programma is o.a. zitting in de ontwikkelgroep RISQ. Data uit dashboard is gebruikt en aangescherpt t.b.v. campagnevoering.
Onderzoek schoorsteenbranden	Scriptie opgeleverd.
Opstellen programmaplan	Vastgesteld in de AB vergadering juni 2021.
Onderzoek branden berging, carports en schuren	Rapport student Integrale Veiligheidskunde. Met inzicht toenemende oorzaak van branden door elektrische fietsen met behulp van gegevens van stichting Salvage. Dit gaf aanleiding voor de ontwikkeling van het project Ik Laad Accuraat.
Onderzoek risicobewustzijn ouderen in woongebouwen	Scriptie geschreven i.h.k.v. studie brandweeradviser over het risicobewustzijn & veiligheidsbeleving zelfstandig wonende ouderen in woongebouwen
Communicatieplan	I.v.m. onderbezetting team communicatie niet opgeleverd. Sinds medio 2022 een communicatieadviseur aan het programma gekoppeld. De afstemming en samenwerking hierin loopt inmiddels goed.
PVA GHOR	I.v.m. COVID is er geen PVA opgeleverd. Krijgt een vervolg in 2023. De GHOR is aangesloten bij de CO-campagne in 2021 en heeft meegedacht binnen het programmateam.

Fase Effectuering 2022 en 2023	
Campagne veilig stoken in alle gemeenten	Op verzoek van het bestuur is in december 2021 een campagne over 'veilig stoken' gehouden. Op basis van de positieve resultaten uit de pilot is het campagnemiddel doorontwikkeld en regionaal uitgerold op een risicogerichte wijze. Op basis van (historische) data zijn in totaal 56.000 huishoudens in alle gemeenten bereikt met deze campagne. In 2022 is dit onderwerp opnieuw onder de aandacht gebracht in de campagne 'Veilige Warme Winter', waarbij er aandacht is gegeven aan de risico's van het op alternatieve manieren verwarmen van de woning.
Regionaal gedragsonderzoek	In samenwerking met Saxion Hogescholen en Hogeschool Utrecht is een regionaal onderzoek (0-meting) uitgevoerd met betrekking tot brandveilig gedrag, kennis en houding van inwoners. Het onderzoek kent een hoge respons van ruim 1500 personen. De resultaten zijn ook gebruikt om de campagnestrategie te bepalen als het gaat om gedragsverandering.
Campagne vluchtsleutelhangers in alle gemeenten	De vluchtsleutelcampagne is gepilot in Harderwijk in 2021 in het kader van pilot Risicobewust Harderwijk. In de eerste helft van 2022 is de campagne regionaal uitgerold. Er werden in totaal 86.000 vluchtsleutels verspreid waarbij de vooraf bepaalde dekkinggraad van 12,5% werd behaald. Gemeenten hebben aandacht gegeven aan deze campagne op hun sociale media en in lokale kranten. Regionale media hebben tevens aandacht gegeven aan de campagne.
Campagne Veilig vluchten bij brand in alle gemeenten	De campagne veilig vluchten bij brand is in 2021 gepilot in Aalten en Harderwijk. De effectmeting liet zien dat de campagne een positief effect had op het oefenen, nadenken en bespreken van het vluchtplan. In de tweede helft van 2022 is de campagne regionaal uitgerold. In totaal zijn er 92.000 vluchtplankaarten verstuurd, waarbij de vooraf bepaalde dekkinggraad van 12,5% is behaald. Gemeenten hebben aandacht gegeven aan deze campagne op hun sociale media en in lokale kranten.
Campagne Veilig Warme Winter in alle gemeenten	De veilig stoken campagne van 2021 is doorontwikkeld en uitgebreid met nieuwe content in het kader van veilig stoken, die de basis vormden van de campagne Veilige Warme Winter in 2022. In samenwerking met bouwmarkten en via onlinekanalen is er aandacht besteedt aan de veiligheid van stoken en de risico's van CO-vergiftiging.
Bijdragen aan de Pilot Risicobewust Harderwijk	De pilot is afgerond middels een evaluatierapport dat door het college aan de raad is aangeboden. Vanuit het programma is een substantiële bijdrage aan de projectcoördinatie en de interne samenwerking geleverd.
Brandbarometer	I.s.m. het programma Informatievoorziening en Interpolis is een pilot opgestart binnen de gemeenten Aalten, Nunspeet, Oost-Gelre en Harderwijk. Er is een tool ontwikkeld waarin mensen risicogericht brandveiligheidsadvies kunnen aanvragen op postcodeniveau. Het lectoraat Betekenisvol Digitaal Innoveren van de Hs. Utrecht is betrokken bij de ethische aspecten. De afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkings- en verwerkingsovereenkomst, het convenant hiervoor is op 9 maart 2022 ondertekend. De vervolgstappen na de pilot worden nader bepaald.
Bijdrage aan Natuurbrandpreventie	Het programma heeft bijgedragen aan het programma Natuurbrandbeheersing door de ontwikkeling van een campagnemiddel t.b.v. de pilot 'Firewise' in Vierhouten, gemeente Nunspeet. Dit campagnemiddel is verspreid onder alle inwoners van Vierhouten. Er is een

	wijkbijeenkomst gehouden in samenwerking met Buurtkracht, natuurbeheerders en de wijkagent. Studenten van het Safety & Securitylab van Saxion Hogescholen hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van een communicatietoolkit natuurbrandveiligheid.
Actie na brand	In 2021 en 2022 zijn er 24 flyeracties geweest na een brand. Omwonenden van een brandincident ontvingen een folder met daarop tips om brand te voorkomen. Na de brand in Elburg is er een informatieavond geweest. Vanuit het programma is daaraan bijgedragen door middel van een presentatie over brandveiligheid en het voorkomen van brand. Ook zijn er gerichte online acties ingezet na een brandincident.
Leefsamen Veluwe & Achterhoek (o.a. slimme thuiszenders en wooscan voor ouderen)	In de Achterhoek wordt vanaf oktober 2021 als spin-off van het project 'Leefsamen Achterhoek' door vier woningcorporaties verder uitgerold in 3.000 huizen via de Regiodeal. De VNOG is projectpartner. Met andere gemeenten (Veluwe e.o.) worden verkennende gesprekken gevoerd met verzekeraars, woningcorporaties en andere potentiële partners. Een overkoepelend projectplan en begroting t.b.v. de stimulering van het gebruik van slimme zenders + wooscan is gereed. O.b.v. kengetallen gaat het om ca. 2.158 woningen in 14 gemeenten. Commitment bij woningcorporaties en gemeenten wordt voor 1 juli 2022 opgehaald om de regionale uitrol voort te zetten.
Brandpand	I.s.m. ROC Aventus is een mobiele container ontwikkeld waarin inwoners met een bijbehorende web-based game werden geïnformeerd over brandveilig wonen en worden gestimuleerd om brandveiligheidsmaatregelen te treffen. In de zomer 2022 is het Brandpand gepilot in gemeente Apeldoorn. In 2023 kunnen gemeenten het Brandpand reserveren bij evenementen of open dagen.
Doorontwikkeling activiteiten van Brandveilig Leven	Activiteiten worden in 2023 in de lijn met de doorlopen programmavisie gebracht.
Pilot Co-melders	Een pilot met drie brandweerposten (Doetinchem, Apeldoorn & Zutphen) is gestart waarbij de 1 ^e TS een 'Veilig Leven Box' krijgt. De bijgesloten CO-melder kan door een ploeg worden achtergelaten na een vermoeden van verhoogde CO-concentratie. Momenteel zijn er enkele CO-melders uitgereikt door de ploegen. In 2023 volgt er een evaluatie en wordt een plan gemaakt of er opschaling naar meerdere posten wordt doorgezet.
Online contentplan	In samenwerking met team communicatie vindt doorlopend aandacht voor verschillende veiligheidsthema's plaats o.b.v. een contentplanning.
Brandweer op school	Er zijn aan het begin van het leerjaar 2021/2022 in totaal 440 lespakketten van Brandweer op School uitgereikt aan 79 verschillende basisscholen in onze regio. Er is begin 2022 een evaluatieonderzoek uitgegaan naar de deelnemende scholen. Een deel van de scholen heeft het lesmateriaal vanwege de COVID-pandemie nog niet ingezet. De scholen die het lespakket wel hebben ingezet zijn tevreden en positief over het lesmateriaal.
Iklaadaccuraat.nl (i.r.t. veilige energietransitie)	In 2021 is op basis van praktijkonderzoek i.s.m. de RAI, BOVAG en VR Brabant-Zuid Oost de website iklaadaccuraat.nl doorontwikkeld o.b.v. inzichten van gedragsbeïnvloeding. Gedragstechnieken zijn getest en op basis van deze effectmeting is de website aangepast. Momenteel wordt er samen met BOVAG, RAI en VR Brabant Zuid-Oost een gezamenlijke campagne uitgevoerd om de website breder te promoten. Er is landelijke interesse voor het project. In 2023 wordt onderzocht in hoeverre landelijke opschaling haalbaar is.
Bestickering Brandweervoertuigen	Het project is 1 jaar vertraagd door wisselingen in het team Communicatie waardoor onvoldoende gestuurd kon worden op deze uitvoering. Momenteel is een pva gereed, evenals de inventarisatie van de voertuigen. De ontwikkeling van een ontwerp en de uitvraag m.b.t. montage is gestart.
Vrijwilligerspool	In 2022 is er een start gemaakt met de opbouw van een vrijwilligerspool. Momenteel is de vrijwilligerspool voldoende gevuld voor 2023. Concrete uitvoering van de vrijwilligerspool wordt geëffectueerd in 2023.
Multidisciplinaire thema's	In najaar 2021 is er door de GGD NOG een regionaal onderzoek gedaan onder het panel van de GGD naar risicoperceptie op verschillende (multi) risico's. In najaar 2022 is een verdiepend onderzoek gedaan naar specifieke multi-thema's. Inzichten uit deze onderzoeken geven basis voor de ontwikkeling van een gerichte campagne. Voor 2023 wordt het thema 'hittestress' uitgewerkt in een campagne.
Nationale CO-weken	In november 2021 waren de Nationale CO-weken. In samenwerking met de GHOR is een informatiebrief en infographic over CO en het herkennen van een CO-vergiftiging verstuurd naar alle huisartsen in de regio. Ook is er online aandacht gegeven aan CO op verschillende kanalen.
Gedragsinstrument VNOG	Er is een gedragsinstrument ontwikkeld met daarin uitgewerkte stappen om te komen tot een onderbouwde campagne. Het gedragsinstrument wordt begin 2023 opgeleverd.

Afbouwfase 2025

Effectmeting en eindevaluatie	Tussenevaluatie van de tijdelijke lijnorganisatiestructuur (op inhoud en proces) volgt eind 2023.
Opstart borging binnen de reguliere organisatie	Programma gaat per 01-01-2023 over naar de lijnorganisatie.

Bijlage 2: Gedragsinstrument VNOG

Schema: VNOG-gedragsinstrument – een stappenplan voor het oplossen van gedragsvraagstukken. Dit stappenplan is een vereenvoudigde weergave. Het volledige stappenplan is uitgewerkt in een document.

Het VNOG Gedragsinstrument

Ontwikkeld door:
Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland

Het oplossen van gedragsvraagstukken vraagt om een procesmatige, gedegen aanpak. Daarom heeft de VNOG een gedragsstrategie ontwikkeld. Dit instrument helpt bij het doorlopen van de juiste stappen om tot een gedegen interventie te komen die het gedragsvraagstuk aanpakt.

Meer weten? Neem contact op met campagnes@vnog.nl.

STAP 1

Probleemverkenning

Wat is het vraagstuk?

STAP 2

Gedragsbepalers
huidig gedrag

Wie is de doelgroep en welke factoren
bepalen hun huidige gedrag?

STAP 3

Bepaling doelgedrag

Welk gewenst gedrag moet de
doelgroep laten zien?

STAP 4

Technieken

Welke gedragstechnieken zijn passend
om het gedrag te veranderen?

STAP 5

Interventieontwikkeling
& strategie

Welke interventies zijn mogelijk en
welke is het meest kansrijk?

STAP 6

Uitvoering
& effectmeting

Hoe wordt de interventie in praktijk
gebracht en het effect gemeten?

MEMO

Voor : Gemeenteraad Harderwijk

Van : Carla Kats, afdelingshoofd Risico- en Crisisbeheersing; Dick de Vries, districtscommandant

Behandelaar: Jimmy Korswagen

Datum : 20 november 2022

Onderwerp : Eindrapport pilot 'Risicobewust Harderwijk'

Bijlagen : Eindrapport Risicobewust Harderwijk

Geachte Gemeenteraad,

Op 09 januari 2019 is het 'Prototype Dashboard Risicoprofiel Brandweer' door de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG) aan de raadscommissie Beleid Algemeen gepresenteerd. Dit was tevens het vertrekpunt voor de pilot 'Risicobewust Harderwijk'; een samenwerking tussen de gemeente Harderwijk, VNOG en de brandweerpost Harderwijk. Het doel van de pilot was om een risicogerichte aanpak te ontwikkelen en aantoonbaar het risicobewustzijn van inwoners te vergroten. Middels de brief van 17 maart 2021 met als onderwerp 'Stand van zaken Risicobewust Harderwijk' heeft u kennis kunnen nemen van de voortgang van de pilot. Gezien de toen geldende COVID-maatregelen en tussentijdse inzichten is in samenspraak met de gemeente de pilotperiode verlengd. Op 24 juni 2022 hebben de gemeente Harderwijk en VNOG de pilot 'Risicobewust Harderwijk' samen geëvalueerd en afgerond. Graag bied ik u hierbij de eindrapportage van de pilot aan.

Dashboard Risicoprofiel Brandweer: van prototype naar werkend eindproduct

In het prototype dashboard Risicoprofiel Brandweer zijn brandveiligheidsrisico's van woongebouwen in beeld gebracht. Het prototype dat in 2019 in uw raadscommissie is gepresenteerd wordt in fases omgebouwd tot een werkend eindproduct, de applicatie genaamd RISQ. Op basis van allerlei filters, die de gebruiker zelf kan instellen, kan gerichte informatie over het brandrisiconiveau in en rondom een specifieke woning of woongebouw worden getoond. Door het koppelen van open data is het mogelijk om risico's steeds beter in kaart te brengen en op inhoud te verrijken. In de eerste fase wordt RISQ ontwikkeld voor woongebouwen met als doelgroep de medewerkers van de VNOG. Zo wordt ervaring opgedaan in het gebruik en kan, waar nodig, de functionaliteit worden verbeterd.

Risicogerichte aanpak

Bij het bepalen van de scope/wijken van de pilot zijn 49 variabelen vanuit het dashboard gebruikt, waaronder de fysieke kenmerken van een gebouw, de opkomsttijden van de brandweer, het menselijk handelen en het uitbreidingsvermogen bij brand. Op basis van het dashboard zijn de wijken Drielanden, Binnenstad en Tweelingstad geselecteerd en is voor deze wijken ook analyse op demografische kenmerken gedaan. Een aantal onderdelen van de pilot is breder uitgezet dan deze wijken. In samenwerking met Saxion Hogescholen is een nulmeting (n=505) onder de inwoners van de drie wijken verricht om inzicht in de mate van risicobewustzijn, kennis en gedrag met betrekking tot brandveiligheid te krijgen. Met deze wetenschap is een risicogerichte aanpak ontwikkeld op de samenhangende terreinen voorlichten (met o.a. publiekscampagnes), adviseren en oefenen.

1. Risicogerichte publiekscampagnes

Gebaseerd op een ontwikkelde gedragsstrategie zijn de campagnes 'vluchtsleutelhanger', 'veilig vluchten', 'veilig koken' en 'veilig stoken' uitgevoerd en gemeten op effectiviteit, waarbij ruim 36.000 adressen zijn bereikt. Het lespakket 'Brandweer op school' kent 13 deelnemende scholen. Met een mediabericht heeft de burgemeester aandacht gevraagd voor de rookmelderverplichting.

2. Risicogerichte (integrale) acties

Inwoners ontvingen een persoonlijk advies in de Brandweer Advies Box op de Veiligheidsdag en in de wijken Drielanden, Tweelingstad, Stadsdennen en Binnenstad. Circa 8.000 uitnodigingen zijn hiervoor door de gemeente verstuurd. Na de woningbranden in de Kleine Marktstraat, De Hanekamp en Wolleweverstraat is voorlichting in de buurt georganiseerd met online postcodegerichte advertenties of huis-aan-huis flyers. Inwoners van de wijken Drielanden, Tweelingstad en de Binnenstad zijn ook uitgenodigd om de online Brandbarometer in te vullen om advies te krijgen over de brandveiligheid van hun woonsituatie. Met risicogerichte scenario's voor hoogbouw zijn er brandweeroefeningen gehouden door de post Harderwijk in samenwerking met de gemeente, UWOON en VNOG, o.a. in de flat aan de Goeman Borgesiuslaan. Voor bewoners van hoogbouw is een poster in meerdere talen ontwikkeld. Via een QR-code zijn op de VNOG-website brandveiligheidstips te vinden.

Inwonerpeiling (in oktober 2022 door de gemeente online gepubliceerd)

Na diverse campagnes is aan betrokkenen naar hun bevindingen gevraagd. In de bijlage vindt u de uitkomsten per actie. Daarnaast is in oktober 2022 een algemene enquête via social media uitgezet. Uit de enquête, die door 45 inwoners is ingevuld, blijkt dat inwoners positief zijn over de aandacht die de gemeente en brandweer besteden aan brandveiligheid. De campagnes hebben bijgedragen om aan de slag te gaan met brandveiligheid. Ruim de helft van de respondenten geeft aan dat zij maatregelen hebben genomen, zoals het ophangen van een vluchtsleutel en rookmelders, het vegen van de schoorsteen en het maken van een vluchtplan. De pilot kreeg een gemiddeld cijfer 7,4.

Ontwikkelpunten

Uit de evaluatie van de gemeente Harderwijk en VNOG is een aantal aanbevelingen voortgekomen. Deze worden of zijn reeds meegenomen in de eventuele verdere opschaling naar andere gemeenten:

- Maak vooraf afspraken over de inhoud en het proces van het project. Denk aan: definiëring van taak- en rolverdeling van gemeente en VNOG, projectduur, tijds- en financiële investering, communicatielijnen en afstemfrequentie.
- Maak gestandaardiseerde communicatie-uitingen voor iedere gemeente en maak vooraf helder op welke momenten de burgemeester betrokken wordt in de communicatie.
- Maak een planning met hoe en wanneer het college en/of de raad wordt geïnformeerd.
- Evalueer het project na afloop op inhoud en proces.
- Een aantal campagnes wordt reeds door de VNOG regionaal opgeschaald. Indien nodig worden voorstellen tot opschaling voorgelegd aan het MT en/of het bestuur van de VNOG.

Regionaal succes

Vanuit andere regio's is veel interesse in de risicogerichte aanpak van de VNOG, zowel in de ontwikkeling van RISQ en de met gedragsstrategie onderbouwde campagnes. De opgedane ervaringen in Harderwijk zetten wij bij succes regionaal in. Zo heeft het gedragsonderzoek in alle gemeenten plaatsgevonden en is de vluchtsleutelhanger inmiddels in alle 22 gemeenten bij circa 85.000 woningen op de mat gevallen. Deze regionale campagne wordt door inwoners gewaardeerd met het cijfer 8,3. Tevens kwamen er positieve reacties van inwoners op de campagne. Voor ons een bevestiging dat we op de goede weg zitten.

Tot slot

Ik bedank de gemeente Harderwijk voor de constructieve samenwerking in deze pilot. Mede hierdoor zijn goede resultaten geboekt. De pilot en samenwerking hebben waardevolle inzichten en informatie opgeleverd. Daarmee is een stevige basis gelegd voor opschaling naar andere gemeenten. Deze eindrapportage wordt daarom gedeeld met het algemeen bestuur van de VNOG. Momenteel worden de campagnes regionaal uitgerold, waarin gemeente Harderwijk ook wordt meegenomen.

Vriendelijk groet,
Carla Kats

Bijlage 1 – Een beeld van de uitgevoerde acties (in de media)

